

Kerkelijke presentie in nieuwbouwwijken: de vanzelfsprekendheid voorbij

Het beeld van de kerk in de samenleving wordt al lang niet meer getypeerd door de traditionele kerktoren. Nieuwe kerkgebouwen worden nog steeds gebouwd, maar ook zijn er zogenaamde inloopcentra ontstaan. Soms participeren kerkgenootschappen in ruimten van multifunctionele centra. De verwachting is dat over enkele jaren ook in Vinex-lokaties verschillende vormen van kerkelijke presentie aange troffen zullen worden.

Naast de kerkelijke partijen speelt ook de overheid een belangrijke rol in besluitvormingsprocessen over kerkelijke accommodaties. Het kan zijn dat de overheid vanuit haar eigen stedenbouwkundig plan ningsproces concrete vragen op het bord van de plaatselijke kerkge meenschap legt. Vragen die te maken hebben met opties op grondgebruik of deelname in multifunctionele gebouwen. Soms moeten al snel knopen worden doorgehakt, eerder dan de betreffende kerkge meenschap dat wil en kan. In de optiek van de kerkgemeenschap pen is de vorm van kerkelijke presentie een gevolg van een zorgvul dig opbouwproces. Zo kan de planning van de overheid of van projectontwikkelaars op gespannen voet komen te staan met de zorgvuldige afwegingen die een kerkgemeenschap wil maken. In sommige gevallen ziet men (overheid, projectontwikkelaars) de kerken niet eens meer staan, zoals in eerste instantie in het Masterplan Leidsche Rijn. Dat is jammer, al was het alleen maar omdat kerken weliswaar marginaler zijn geworden, maar nog steeds een belangrij ke sociale functie in de samenleving kunnen vervullen.

In brede kring groeit de overtuiging dat het samenwerken van ge loofsgemeenschappen in een nieuwbouwwijk een absolute nood zaak is. Bestuurlijke en inhoudelijke samenwerking, wordt dan ook meestal vanaf het begin onderzocht. Nadat plannen voor grote stadsuitbreidingen bekend zijn geworden kunnen kerkgenootschap pen het beste zo snel mogelijk de koppen bij elkaar steken en een discussie starten over de kerkelijke presentie in de wijk, het maatschappelijke en daarbij passende kerkelijke profiel. Verschillende vrag en komen hierbij aan de orde. Waarom willen kerken zich eigenlijk presenteren in de nieuwe wijk? Wat zijn de motieven om dat te doen? Wat kunnen kerken betekenen voor mensen die geworteld zijn in de moderne cultuur en die allerlei vragen aan het leven stel len? Willen kerken zich alleen op de eigen leden of ook op niet-leden richten? Hebben kerken een rol in de opbouw van een leefbare woonwijk? Dit zijn allemaal vragen die helpen om een visie over kerkelijke presentie te krijgen.

Pas daarna zal het gesprek gaan over de functie en de vorm van de te kiezen accommodatie. Het gebouw moet passen bij de visie op kerkelijke presentie, bij haar visie op haar eigen functioneren in een

Drs. Peet Valstar is adviseur gemeente-opbouw voor de Gereformeerde Kerken in Nederland

nieuwe omgeving. Waarom heeft zij een gebouw nodig? Waar wil men het gebouw voor gebruiken? Welke accenten wil zij in haar werk leggen? Wil zij duidelijk zichtbaar aanwezig zijn of op een minder opvallende manier?

De keuze voor vernieuwing binnen een aantal kerkgenootschappen heeft ertoe geleid dat gastvrijheid in een aantal kerkgenootschappen een belangrijk thema geworden. Het aantal inloopcentra is daardoor in de afgelopen jaren sterk toegenomen; inmiddels zijn er meer dan honderd. De bezoekers zijn vaak mensen die meer dan gemiddeld met een vorm van verlies te maken hebben (gehad). Overal in Nederland hebben kerken of verwante organisaties zulke plekken gecreëerd waar mensen welkom zijn voor ontmoeting en gesprek. Zo is vanaf het begin van de jaren tachtig een nieuw soort kerkelijk werk tot ontwikkeling gekomen.

De nieuwbouwwijk Kattenbroek in Amersfoort, met zijn verschillende veelkleurige woningen, werd gebouwd in het begin van jaren negentig. Moest daar nu een kerk worden gebouwd? Welnee, in een tijd van secularisatie hoefde dat niet meer, wist iedereen. Wel werd al vrij snel een inloophuis in gebruik genomen. Naarmate de tijd vorderde, werd het verlangen naar een eigen kerkruimte echter zo sterk dat alsnog besloten werd om een kerk te bouwen. Op een hoek vlakbij het inloophuis was nog net voldoende ruimte beschikbaar om dit plan te realiseren.

Na een paar jaar bijeenkomen in zaaltjes in de school of het inloophuis, kwam er dus toch een kerkgebouw. Het werd gebouwd in de stijl van de wijk, waarbij ook nog rekening kon worden gehouden met de wensen van de kerkgenootschappen. De moederkerken, protestant en katholiek, stonden erachter en wilden betalen. Elke zondag komen er nu ruim honderdvijftig mensen naar de negen-uur dienst -om en om katholiek en protestant- en vierhonderd naar de oecumenische dienst van half elf. In de kerkzaal en de prachtige kapel ernaast zijn zowel katholieke als protestantse elementen verwerkt.